

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ТА КРИЗОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Матеріали
IV Міжнародної науково-практичної конференції

30 листопада-1 грудня 2017 р.

Харків 2017

Сучасний стан розвитку екстремальної та кризової психології: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції X.: НУЦЗУ, 2017. – 285 с.

Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції

Маллиш О.В., Восвода І.А., Нестерук Ю.В.

Методогічні засади психологічного забезпечення працівників оперативних підрозділів та осіб які беруть участь в антитерористичних операціях 170

Марушинець М.М., Отець Василій Копин

Готовність семінаристів до виконання функцій військового капеланства 173

Михлюк Е.І., Жук М.А.

Формування засобів психічної саморегуляції у психологів ДСНС України 175

Овсяннікова Я.О.

Становлення співпраці фахівців науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології та міжнародного медичного корпусу 177

Отанасенко Я.О., Афанасьєва Н.Є.

Особливості відчуття самотності та інтернет- залежності у курсантів та студентів НУЦЗУ 179

Петровець О.О., Макаренко В.С.

Самостійна робота як одна з основних форм організації освітнього процесу у вчз ДСНС України 182

Панова В.О.

Вплив та структура відповідальності особистості 185

Панченко О.А.

Психологічні виклики громадянського протистояння 188

Панченко О.А., Кабанцева А.В., Сердюк І.О.

Психологічні проблеми безпеки водіїв екстрених служб 190

Писічник В.І., Афанасенко В.С.

Основні вимоги професійної діяльності до суб'єкта керування безпілотними літальними апаратами 193

Пререлігіна Л.А., Приходько Ю.О.

Гендерні та вікові особливості переживання загрози надзвичайної ситуації мешканцями України 196

Pivexan Giorgio

I disagi di natura psicosociale nell'attuale vita degli Italiani 199

Піщур А.М., Сергієнко Н.П.

Особливості мотивації професійної діяльності та розвитку емоційного вигорання працівників ДСНС України 201

Попелюшко Р.П.

Дослідження стресово-депресивних станів у комбатантів 203

Похілько Д.С.

Несприятливі психосоціальні фактори розвитку українських дітей ... 206

гуальне спілкування, користувачі інтернету відчувають бар'єри в живій мові, а банальне просиджування перед монітором вбиває активність та бажання встановлювати нові контакти в реальному світі, що теж призводить до розвитку самотності. Саме тому проблема інтернет-залежності та самотності повинна розглядатися та вирішуватися у комплексі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зинченко А. Н. Психологический словарь. М.: Наука, 2002. 325 с.
2. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество. Учебник для студ. вузов. М.: Издательский центр «Академия», 2004. 664 с.

3. Goldberg I. (1996) Internet addiction disorder. CyberPsychol. Behav. 3. №4. P. 403-412.

УДК 378

Островерх О.О., канд. пед. наук, доцент, начальник кафедри психології та профілактичної діяльності Національного університету цивільного захисту України;

Макаренко В.С., здобувач вищої освіти 5 курсу факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ ДСНС УКРАЇНИ

Конструюючи зміст теоретично-методичної підготовки здобувачів вищої освіти під час навчання в ВНЗ ДСНС України, необхідно усвідомити загальну потребу у формуванні неординарної особистості, здатної компетентно здійснювати свою професійну діяльність. Повнота усвідомлення професії рятувальника, механізмів власної діяльності є однією із суттєвих ознак майстерності, що допомагає фахівцеві грамотно вирішувати професійні завдання будь-якого рівня та досягнути високого рівня професійно-спеціальної компетентності під час навчання. Зазначимо, що навчання індивідуально-пошуковому режимі підпорядковані логіці формування здобувача вищої освіти як суб'єкта професійної життєдіяльності. Під час навчання здобувач вищої освіти бере активну участь у процесі модифікації змісту своєї професійної підготовки на рівні оволодіння теоретичними знаннями практичними вміннями щодо доцільності, логіки та способів реалізації професійної діяльності слід організувати освітній процес професійної підготовки здобувача вищої освіти як динамічне системне утворення, глибина якого, в основному, визначаються його інформаційними потребами, що спрямовані на освітню сферу.

Під самостійною роботою здобувачів вищої освіти ВНЗ ДСНС України ми розуміємо таку діяльність, котра спрямована на вирішення професійно-орієнтованих завдань з оволодіння базовими та спеціальними компетенціями за допомогою виконання конкретних навчальних завдань під керівництвом

викладача. Дане визначення дозволяє стверджувати, що рівень засвоєння навчального матеріалу, формування компетенцій багато в чому залежать від того, як побудувати процес навчання, за допомогою яких методів залучати здобувачів вищої освіти в самостійну роботу.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти повинна бути організована відповідно до мети, яку ставить перед собою викладач. Так, Н. Головатий [2] виділяє три основні групи, чинники яких істотно впливають на ефективність самостійної навчальної діяльності: зовнішні, внутрішні, організаційні.

I. До зовнішніх чинників, які впливають на результативність самостійної діяльності, відносять: місце дисципліни в навчальному плані, кількість годин, введених на самостійну роботу, періодичність аудиторних занять, відповідність часу, який займає самостійна робота в розпорядку дня здобувача вищої освіти щодня, нормам його навантаження, належна організація робочого місця, відповідність приміщень санітарно-гігієнічним нормам, забезпечення здобувачів вищої освіти навчально-методичною літературою, технічними засобами навчання та ін.

II. До внутрішніх чинників відносять: прийоми саморегулювання психічних процесів (волі, мислення, пам'яті, мовлення, уяви), самоактивізації, саморегулювання та самоконтролю. Мотиваційний компонент самостійної діяльності здобувача вищої освіти також відноситься до цієї групи як основний чинник самоактивізації.

III. До організаційної частини маємо віднести дидактичні принципи та вимоги до організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти: форми, види та методи її організації в їх взаємодії.

В умовах ВНЗ ДСНС України самостійна робота як поняття, підрозділяється на два дочірніх: самостійна аудиторна робота і самостійна позааудиторна робота.

Суть аудиторної самостійної роботи у ВНЗ полягає в опануванні дослідницьких і конструкторських навиків під контролем педагога. Коректувальна діяльність виучуваного полягає в роботі з тестовими матеріалами і спеціальними методичними рекомендаціями для здобувачів вищої освіти по розвитку навиків самоконтролю засвоєння і реорганізації навчальної діяльності (для досягнення результатів дослідницького характеру), а також в широкому використанні засобів обчислювальної техніки при вхідному, проміжному і підсумковому контролі.

Самостійну позааудиторну роботу можна розділити на пошукову (аналітичну), науково-дослідну, виробничо-практичну, впроваджувальну.

У практиці навчальної діяльності здобувачів вищої освіти ВНЗ ДСНС України використовуються два види самостійної роботи: індивідуальна та групова, які є диференційованими.

З цією метою у програмах навчальних дисциплін практикують п'ять видів завдань: репродуктивні, пізнавально-пошукові, творчі, тренувальні вправи щодо застосування знань, пізнавально-практичні.

Враховуючи особливості підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту під диференціацією розуміють таку систему навчання, при якій здобувач вищої освіти, опановуючи певний мінімум навчальної підгото-

Сучасний стан розвитку екстремальної та кризової психології

вки, що забезпечує можливість адаптації в життєвих умовах, одержує гарантовану можливість приділяти увагу тим напрямкам, котрі найбільш відповідають його здібностям та інтересам [1]. Диференціація торгівельно-засвоєння всіх компонентів методичної системи навчання, коли, навчаючись, кожний студент однієї групи за єдиною стандартною програмою і єдиним набором підручників здобувачі вищої освіти можуть засвоювати матеріал за різних умов, на них впливають неоднакові рівні обов'язкової підготовки здобувачів вищої освіти.

Рівень організації самостійної роботи значно впливає на формування здобувачів вищої освіти стійкого інтересу до навчальних дисциплін, на їхню пізнавальну активність та на процес оволодіння фаховими навичками, вміннями та знаннями [4].

Результативність навчального процесу залежить від сформованості мотивації. Викладач повинен сформувати у здобувача вищої освіти мотивацію до самостійного вивчення навчального матеріалу, після чого визначити мету та завдання для самостійного виконання здобувачами вищої освіти. Завдання мають відповідати змісту навчальної дисципліни, включати різні види пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти.

Одним із важливих факторів ефективного процесу самостійної роботи здобувачів вищої освіти є систематичний контроль за якістю виконання самостійної роботи. Це, в свою чергу, дає можливість корегувати процес самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Отже, слід зробити висновки, що до структури самостійної роботи здобувачів вищої освіти ВНЗ ДСНС України входять: мотивація, формування мети самостійної роботи, постановка завдань для неї, виконання самостійної роботи, контроль її результатів, методичне забезпечення самостійної роботи.

В умовах кредитно-модульної технології навчання основним завданням викладача стає активна організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти, відповідно це дозволяє розвинути: логічне мислення, постійно вдосконалюватись за обраним фахом (професією), навчитися самостійно працювати, розвинути творчу активність. Досліджуючи дані підходи щодо організації самостійної роботи, можна надалі її вивчати, розширювати з метою покращення ефективності фахової підготовки та удосконалення освітнього процесу у ВНЗ ДСНС України [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Войцехівський О. Л. Індивідуалізація й диференціація навчання курсантів у контексті підвищення ефективності підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників//Наука і життя: українські тенденції, інтеграції у світову науку: збірник матеріалів П'ятої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (20-22 травня 2009 року), ТОВ «ТК Меганом». К., 2009. частина 3. С. 1-3.
2. Головатий Н. Ф. Учись учиться: учеб.-метод. разработка. К.: МАУП, 2000. 76 с.
3. Островерх О. О. Особливості підготовки викладачів до організації самостійної роботи курсантів, студентів, слухачів у системі методичної роботи навчальних закладів МНС України. Бюлетень Науково-методичного центру навчальних закладів МНС України № 19. 2011. С. 7-9.

4. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійної відповідальності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін. Монографія. Вінниця «УНІВЕРСУМ». Вінниця, 2006. 292 с.

УДК 159

Цинова В.О., здобувач кафедри психології діяльності в особливих умовах, національного університету цивільного захисту України, м. Харків

ВИДИ ТА СТРУКТУРА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Відповідальність – загальнонаукова категорія, яка виражає свідоме ставлення особи до вимог суспільної необхідності, обов'язків, соціальних завдань, норм і цінностей. Відповідальність означає усвідомлення суті та значення діяльності, її наслідків для суспільства і соціального розвитку, вчинків особи з погляду інтересів суспільства або певної групи.

Виділяють такі види відповідальності: індивідуальну й колективну; ретро-спективну (необхідність тримати відповідь за вже зроблені вчинки) і проспективну (тримати відповідь за те, що необхідно зробити, за свої обов'язки). Також розрізняють політичну, юридичну, моральну, професійну й інші види відповідальності. Відповідальність більш вузького характеру: батьківська, адміністративна, матеріальна, моральна, дисциплінарна, карна і т.д. Кожна з них специфічно відноситься до різних сфер діяльності суб'єкта. Враховуючи, що багато видів відповідальності в реальності взаємопроникають друг у друга, ясно, що всі існуючі класифікації умовні. Відзначимо, що кожний вид відповідальності включає наступні структурні елементи: суб'єкт, об'єкт і інстанцію відповідальності.

Відповідальність, у філософії розуміється як моральна категорія і являє собою сукупність здатностей людини встановлювати границі свого обов'язку, виконувати його, дотримувати умов своєї винності або правоти. У соціології ця категорія розглядається через призму взаємин особистості, групи, суспільства. Соціальна психологія фокусує увагу на адаптації індивіда до групових норм і правил. У педагогіці «відповідальність» визначається як суб'єктивна, «основна» якість особистості, в якій, найбільш повно відбивається її соціальна спрямованість.

У юриспруденції поняття «відповідальність» розглядається з позиції обов'язків особистості. Суб'єктом відповідальності є тільки суб'єкт, який вже переступив суспільні норми й правила, усі інші суб'єкти відповідальності перебувають за рамками юридичної відповідальності. Вона є засобом правового впливу на соціальні відносини, виконує охоронну функцію.

У вітчизняній психології з погляду суб'єктно-діяльнісного підходу параметр «відповідальність» включається в критерій суб'єктності. Суб'єктом називають людину, розглянутою на вищому для неї рівні активності, цілісності, цілономності.

Практично всі вітчизняні автори вказують на дві сторони відповідальності: об'єктивну й суб'єктивну. Як відзначає С.Ф. Анісімов, «... відповідальність має широкий соціологічний аспект аналізу – відповідальність, як сукуп-